

УДК [378:005.334]:65.012.8

Маргарита І. Скрипник, Олена О. Григоревська
Київський національний університет технологій та дизайну
**МЕТОДИКА ОЦІНКИ ТА СПОСОБИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ
ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Стаття присвячена дослідженню оцінки та способів управління ризиками системи вищої освіти. Встановлено місце ризику системи вищої освіти у складі економічних ризиків. Охарактеризовано ризики системи вищої освіти та наведено шляхи організації забезпечення мінімізації. Наведено етапи управління ризиками системи вищої освіти та запропоновано порядок управління ймовірними наслідками реалізації політики держави у сфері освіти, що здійснюються в умовах ризику в системі управління. Доведено, що економічні ризики постійно поповнюються і змінюються залежно від навколишнього середовища, з'являються нові види ризиків, що ставить перед економістами нові завдання дослідження теорії і практики економічного розвитку, і є важливим напрямком розвитку теорії економічної безпеки.

Ключові слова: *ризик, економічна безпека, ризик системи вищої освіти, управління ризиками, вища освіта.*

Маргарита И. Скрыпник, Елена А. Григоревская
Киевский национальный университет технологий и дизайна
**МЕТОДИКА ОЦЕНКИ И СПОСОБЫ УПРАВЛЕНИЯ РИСКАМИ
ДЛЯ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
СИСТЕМЫ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ**

Статья посвящена исследованию оценки и способам управления рисками системы высшего образования. Установлено место риска системы высшего образования в составе экономических рисков. Охарактеризованы риски системы высшего образования и приведены пути организации обеспечения минимизации. Приведены этапы управления рисками системы высшего образования и предложен порядок управления вероятными последствиями реализации политики государства в сфере образования, осуществляемых в условиях риска в системе управления. Доказано, что экономические риски постоянно пополняются и изменяются в зависимости от окружающей среды, появляются новые виды рисков, которые ставят перед экономистами новые задачи исследования теории и практики экономического развития, и является важным направлением развития теории экономической безопасности.

Ключевые слова: *риск, экономическая безопасность, риск системы высшего образования, управление рисками, высшее образование.*

Margaryta I. Skrypnyk, Olena O. Hryhorevska
Kyiv National University of Technologies and Design
METHOD OF ASSESSMENT AND METHODS OF RISK
MANAGEMENT FOR ENSURING ECONOMIC SECURITY
OF HIGHER EDUCATION SYSTEM

The article is devoted to the research of the assessment and methods of risk management of the higher education system. The place of risk of the system of higher education in the composition of economic risks is established. The risks of the higher education system are characterized and ways of minimization organization are provided. The stages of risk management of the system of higher education are presented and the procedure for managing the probable consequences of the implementation of the state policy in the field of education is proposed, which are carried out under the risk conditions in the management system. It is proved that economic risks are constantly replenishing and changing depending on the environment, new types of risks appear, which puts economists new tasks in the study of the theory and practice of economic development, and is an important direction in the development of the theory of economic security.

Keywords: *risk, economic safety, higher education risk, risk management, higher education.*

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Об'єктивно система вищої освіти вже інтегрована в економіку країни. При цьому, навіть не важливо, чи розглядається великий столичний ВНЗ або філія невеликого ВНЗ, розташованого в обласних центрах, адже коливання цін, політичні, демографічні, соціально-економічні та інші зміни здійснюють вплив на усі рівні.

В свою чергу, вища освіта, будучи видом економічної діяльності, прямо або опосередковано впливатиме на стан економіки. А необхідність управління ризиками в системі вищої освіти розширює розуміння концепції економічної безпеки як системного процесу зниження ризиків і загроз для учасників освітньої діяльності шляхом прогнозування позитивних чи негативних результатів, ідентифікації та локалізації ризиків на основі оптимальної взаємодії між об'єктами і суб'єктами управління.

Аналіз останніх публікацій з проблеми. Авторами, які пропонують вирішення поставленої проблеми є І.М. Вигівська, І. Волков, М. Грачева, М.П. Денисенко, С.В. Бреус, Л.І. Донець, В.П. Мартинюк та інші. Незважаючи на їх глибокі напрацювання питання мінімізації ризиків системи вищої освіти та особливості управління ними залишається відкритим.

Невирішені частини дослідження. Стан економічної безпеки системи вищої освіти характеризується наявністю зовнішніх і внутрішніх чинників, що створюють загрози, які мають різну спрямованість. Представляється можливим виділити вплив на розвиток системи вищої освіти наступних зовнішніх

факторів, що створюють загрози: діяльність політичних, економічних та інших іноземних структур, спрямована проти інтересів України в сфері освіти; прагнення ряду країн до домінування і ущемлення інтересів України в світовому освітньому просторі; загострення міжнародної конкуренції за володіння технологіями; зростання технологічного відриву провідних країн світу і посилення їх можливостей щодо протидії створенню конкурентоспроможної системи російської вищої професійної освіти.

Здається, що сьогодні можна виділити і нові виклики, як чинники, що створюють зовнішні загрози розвитку системи вищої освіти: прояви фінансово-економічної кризи; уповільнення в короткостроковій перспективі зростання витрат консолідованого бюджету на вищу освіту; припинення або зниження в короткостроковій перспективі зростання доходів населення і створення принципово нової ситуації на ринку освітніх послуг; зміна динаміки національного ринку робочої сили, перехід від ринку пропозиції до ринку попиту; зміни в пріоритетах витрат бюджету домашніх господарств.

Інтереси та загрози економіці системи вищої освіти, хоча і важливі для визначення рівня економічної безпеки, все ж носять другорядний, підлеглий характер до визначення рівня економічної безпеки системи вищої освіти.

Найбільш важливим у цьому зв'язку є моніторинг факторів, що створюють загрози самій системі вищої професійної освіти, але в ще більшій мірі продукту системі - освітньою послугою. Аналіз стану економічної безпеки системи вищої освіти дозволив зробити висновок про неготовність системи прийняти нові виклики.

Мета дослідження полягає у визначенні місця ризику системи вищої освіти у складі економічних ризиків та оцінка порядку їх мінімізації.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Визначальною властивістю системи ринкових відносин є невизначеність. Оскільки достовірна та однозначна інформація відсутня, то виникає ймовірність наявності багатоваріантності при прийнятті управлінських рішень, настання негативних наслідків при реалізації яких може виникнути з різним ступенем ймовірності.

Тому прийнято вважати, що усі процеси у ринковій економіці мають ймовірнісні ознаки. Ймовірність тісно пов'язана із прогнозними оцінками, які часто не відрізняються повною достовірністю. Часто це – результат впливу факторів зовнішнього середовища, які неможливо передбачити (ціни на сировину і матеріали, тарифи на енергоресурси, податки, мито тощо, що змінилися), і, крім того, ризик залежить від характеристик заходів освітнього закладу щодо своєї діяльності (відкриття нової спеціальності, оголошення конкурсу на нову посаду тощо). Ось чому проблема існування невизначеності вважається основним показником для характеристики економічної безпеки системи ВНЗ. Отже, під невизначеністю, у наведеному ключі, і розуміємо неповноту або інформаційну неточність щодо умов та параметрів реалізації

економічної безпеки системи ВНЗ. З практичного боку спостерігатиметься декілька варіантів невизначеності, що характеризуються:

1) неповнотою інформації (неволодіння інформацією щодо впливу на функціонування держави);

2) випадковістю (системні поломки при виконанні завдань, форс-мажори при реалізації рішень тощо);

3) невизначеністю, якою породжуються несприятливі події та їх наслідки, що характеризуватимуться терміном «ризик діяльності».

Невизначеність тлумачиться як неповнота або неточний характер інформації щодо передумов, умов чи наслідків реалізації проектів, у тому числі щодо пов'язаних з ним витрат та результатів. На думку ряду науковців (В. Кузьміна, А. Губенка, А.Г. Івасенка, Я.І. Ніконової) факторами, що провокують невизначеність є: відсутність знань, випадковий характер і протидії. Тобто, невизначеністю визнається явище, коли економічні проблеми групуються як задачі вибору з деякого обсягу альтернативних варіантів.

Сьогодні у якості індикаторів невизначеності виступають категорії ризиків, що використовуються з метою охарактеризування ситуації в економіці. Тому, якщо відсутня можливість оцінки вірогідності отримання запланованого результату використовуємо поняття «невизначеність».

Що стосується впливу невизначеності на кінцевий результат, то її вплив можна охарактеризувати як з позитивного боку, так і врахувати можливі негативні відхилення.

Визначальним рубежем між категорією «ризик» та «невизначеність» є категорія «ймовірність».

Д. фон Нейманом, розробником так званої теорії ігор, зазначається, що важливою аксіомою теорії ігор є теза про те, що реальним джерелом невизначеності є бажання сторонніх осіб. Але, зазначимо, що ймовірність також має подвійне значення: по-перше, це припущення настання майбутніх подій, а по-друге – аналіз минулих подій. Суть припущення, на думку дослідника, перебуває на межі речей, які можна пізнати та які є лише у нашій уяві [2].

Ризик, та проблеми його аналізу і порядку оцінки не з'явилися у вітчизняному економічному суспільстві нещодавно, а досліджувалися ще з початку 20-х рр. ХХ століття, коли було ухвалено ряд нормативних документів, які передбачали регулювання підприємницьких ризиків. При становленні соціалістичної системи державотворення відбувся процес знищення підприємницького класу та підприємництва, як такого, а до середини 30-х рр. поняття «ризик підприємницької діяльності» розглядалося як буржуазне та капіталістичне, а пізніше – повністю зникло із словників та енциклопедій [5, с. 28]. Проте, варто зазначити, що не дивлячись на вдавану відсутність ризику планова економіка не була його позбавлена, оскільки рішення, що приймалися

були ризикованими, як і в капіталістичній економіці, а процес планування не містив у собі здатності до контролю усіх наслідків прийнятих рішень [2].

Не зважаючи на майже сторічний термін дослідження даного питання поняття ризику системи вищої освіти, все ж таки, викликає ряд сумнівів та суперечностей. Зокрема, ризик системи вищої освіти розглядається як компонента загального підприємницького ризику. Першим, хто спробував виміряти наслідки ризику, став Г. Марковіц. Ми у нашому дослідженні визначаємо ризик системи вищої освіти як узагальнену категорію, що обґрунтовується відхиленням від очікуваного математичного очікування при реалізації політики держави у сфері вищої освіти, та такого, що включає у себе макроекономічні, екологічні, соціальні, ринкові, операційні, технологічні, правові та інші види ризиків, здатних бути причиною відхилення. Враховуючи велику різноманітність ризиків у літературних джерелах, однакові за характеристикою ризику можуть мати різну назву.

Отже, ризик можна описати, як ймовірність втрати частини економічної вигоди. Або, навпаки – ймовірність отримання вигоди від реалізації запланованого проекту. Крім того, ризик можемо охарактеризувати як загальну характеристику події або ситуації при прийнятті управлінського рішення в умовах невизначеності, що означає ймовірність формування та впливу ймовірності настання збитку в результаті настання наслідку від прийняття такого управлінського рішення [9, с. 14]. Ось чому, економічний аналіз та оцінку необхідно проводити враховуючи ризик та невизначеність. Проте, невизначеність, також, пов'язана із ймовірністю виникнення при реалізації політики держави у сфері освіти негативних ситуаційних подій та впливом їх наслідків (збільшення запланованих обсягів податкових надходжень, зниження доходу, інфляційні процеси тощо).

Наведене дозволяє зробити висновки, що важливою складовою системи управління діяльністю держави є аналіз ризиків. Економічний аналіз дає можливість для поєднання вмінь, знань та досвіду при формуванні стратегічних пріоритетів діяльності держави. Значимість полягає в тому, що він є проміжним компонентом між етапом збору інформації та етапом прийняття управлінських рішень, чим впливає на якість управління діяльністю підприємства. Прогнозування наслідків ризиків має важливе значення і є актуальним на сьогоднішній час. І.М. Вигівська зазначає, що «аналіз ризиків та їх кількісне вимірювання дозволяє порівняти величину ризику різних господарських операцій та проектів та обирати той варіант, який найбільше відповідає обраній державою стратегії реформування освіти» [4, с. 32].

Економічна теорія на сучасному етапі вже має значні наукові напрацювання щодо вивчення впливу ризику та методів управління ним. Можемо судити про це з огляду на значні наукові напрацювання. Але сформоване теоретичне надбання та ряд практичних рекомендацій окреслюють не усі питання даного напрямку, що підвищує актуальність щодо систематизації

наукових досліджень. Це забезпечить виявлення перспективних напрямів вивчення організації та методики аналізу саме ризиків.

Отже, однією із складових управління діяльністю держави є аналіз ризиків, виникненню яких передують нестабільне середовище, в межах якого функціонує держава. На основі побудови логічного зв'язку між поняттями «нестабільність», «невизначеність», «ризик», «економічний ризик» встановлено сутність ризику системи вищої освіти як ймовірності (загрози) недоотримання економічних вигід ВНЗ через реалізацію несприятливих факторів, можливих в силу тих чи інших недоліків у законодавстві та встановлено його місце в складі ризиків господарської діяльності (рис. 1).

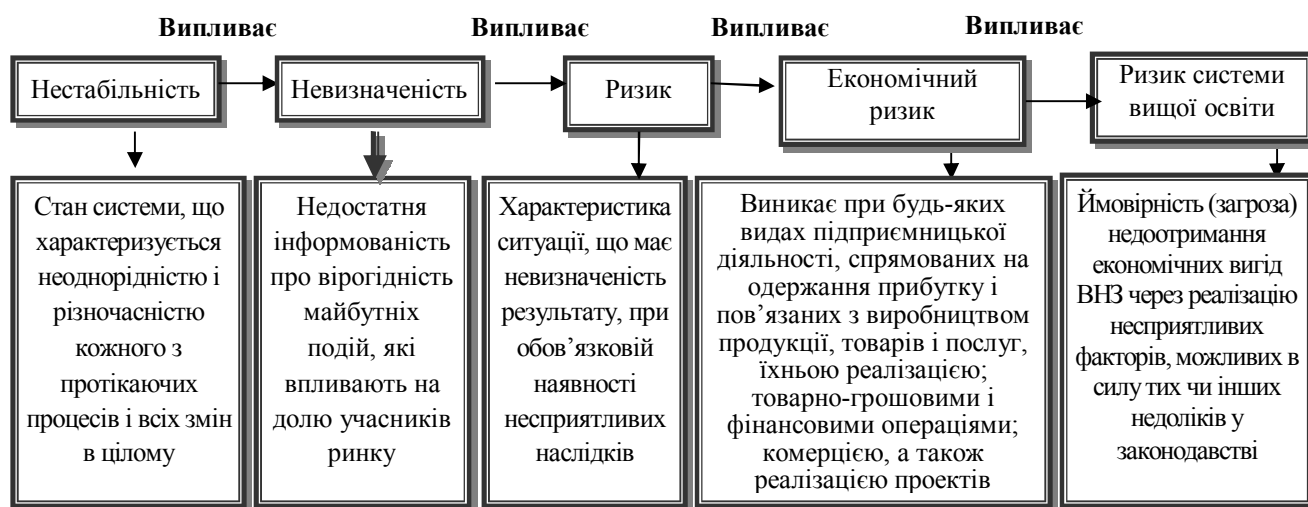

Рис. 1. Місце ризику системи вищої освіти у складі економічних ризиків

Скористаючись підходами до аналізу сутності економічного ризику, яку наводять у своїх дослідженнях Г.В. Чернова, А.А. Кудрявцев [14, с. 16–17], Л.І. Донець [8, с. 11], О.О. Советова [11] наведемо ознаки, характерні ризикам та встановимо їх вплив на організацію механізму управління ними. Шляхом застосування логічного методу та послідовності нами адаптовано характерні ознаки економічних ризиків до ризиків системи вищої освіти, що дозволило сформулювати ефективне організаційно-методичне забезпечення мінімізації впливу ризиків на реалізацію політики держави у сфері вищої освіти (табл. 1).

Отже, вважаємо, що виділення характерних ознак ризиків економічної безпеки системи вищої освіти та їх адаптація до обліково-аналітичного середовища впливає на розвиток теоретичного забезпечення висвітлення питання, що досліджується та дозволило застосувати дані напрацювання в якості прикладного аспекту до механізму організації операцій, пов'язаних із забезпеченням економічної безпеки системи вищої освіти.

В межах нашого дослідження виникло ряд проблемних моментів що стосуються аналізу ризиків системи вищої освіти. До них, зокрема, належать наступні: обґрунтування сутності поняття «ризик системи вищої освіти»,

методика реалізації операцій, пов'язаних з його мінімізацією, обґрунтування підходу до методики комплексної оцінки впливу та методів управління ризиком.

Таблиця 1

Характеристика ризиків системи вищої освіти та їх вплив на організацію забезпечення мінімізації

№ з/п	Ознака	Характеристика	Адаптація до ризиків системи вищої освіти	Вплив характерної ознаки на організацію механізму мінімізації ризиків системи вищої освіти
1	Загальність економічного ризику	Ризик є об'єктивною реальністю підприємця, який удосконалює умови свого функціонування в середовищі, яке постійно трансформується	Трансформаційні процеси в економіці не дають впевненості у точності розрахунку доцільності реалізації політики у сфері вищої освіти	Система управління ризиками повинна забезпечувати інформаційні запити користувачів щодо можливості виникнення потенційних загроз
2	Об'єктивність прояву ризику	Ризик є об'єктивним явищем в функціонуванні будь-якого економічного суб'єкта	Суб'єкти господарювання та держава можуть сприймати ризик як абсолютну загрозу, яка може привести до несприятливої реалізації держаної політики, в результаті чого можуть виникнути небажані відхилення від обраної мети; як реальну можливість (шансу) отримання додаткових переваг, зокрема через різні механізми перерозподілу фінансових ресурсів	Проявляється у формуванні організаційно-методичного забезпечення створення резервів для покриття несприятливого впливу ризику
3	Виникнення ризику в процесі досягнення мети	Ризик може бути відсутнім тільки для тих суб'єктів, які не мають особистої зацікавленості від функціонування і розвитку певної економічної системи	Під час реалізації політики держави у сфері освіти можливе виникнення форс-мажорних обставин, які викликають коригування у здійсненні політики	Можливість використання резервів, сформованих для забезпечення мінімізації впливу ризиків та відображення даних операцій в системі управління

Продовження табл. 1

№ з/п	Ознака	Характеристика	Адаптація до ризиків системи вищої освіти	Вплив характерної ознаки на організацію механізму мінімізації ризиків системи вищої освіти
4	Поява ризику в ситуації невідкладного вибору в момент прийняття рішення	Якщо вибору немає, тобто можливий тільки один варіант розвитку подій, то відсутні очікування, вибір і ризик	Наявність одного з напрямів політики держави у сфері освіти, який не дозволяє диверсифікувати ризик	Проведення аналітичних розрахунків для визначення можливого впливу ризику системи вищої освіти на реалізацію політики держави у сфері освіти
5	Мінливість ризику в просторі та часі	Структура і ступінь ризику діалектично змінюються в часі внаслідок впливу змін зовнішнього і внутрішнього середовища, дії низки об'єктивних і суб'єктивних факторів	З плином часу вплив різноманітних факторів на ризикованість політики держави у сфері освіти змінюється	Проведення прогностичних аналітичних розрахунків, що дозволяє визначити можливу динаміку впливу ризику на результат реалізації політики держави у сфері освіти
6	Спрямованість ризику в майбутнє	Ризик передбачення, прогнози, плани, оскільки майбутнє соціально-економічних процесів неможливо можна передбачити повністю і у всіх деталях	Здійснюючи політику держави у сфері освіти необхідно на основі ретроспективного аналізу прорахувати можливі ситуації та ризикові моменти	Організація поточної аналітичної роботи та складання системи бюджетів з метою оцінки можливих втрат
7	Необхідність чіткого розмежування ризику як економічної категорії і як кількісної оцінки невизначеності ситуації	Визначають не тільки ймовірність настання (ненастання) (досягнення мети), але і оцінюють ряд показників, які можуть кількісно детермінувати ризик (величина втрат та ін.)	Необхідно оцінювати не лише можливі вигоди від реалізації політики держави у сфері освіти, а і ймовірність можливих втрат від неї	Проявляється в використанні оцінки, з метою визначення вигід, втрат та необхідного обсягу забезпечення для їх мінімізації
8	Прояв принципу синергізму (принципу накопичення ефекту) при розвитку ризикової ситуації	Різні види ризику взаємопов'язані, прагнення зменшити один вид ризику може призвести до виникнення іншого ризику	Неможливо брати до уваги, що нейтралізація одних ризикових ситуацій при реалізації політики держави у сфері освіти не може призвести до виникнення інших	Реалізується у принципі обачності (застосування методів оцінки, які повинні запобігати заниженню витрат і завищенню доходів)

Обґрунтування завдань та функцій, які визначаються системою державного управління з метою забезпечення управління ризиками системи вищої освіти є однією із важливих складових, що забезпечують мінімізацію ризиків. Метою організації механізму заходів для цілей мінімізації ризиків вважаємо формування площини ефективного функціонування держави та суб'єктів господарювання, що функціонують в умовах невизначеності.

Проаналізувавши позиції дослідників (В.Н. Мельник, І.О. Цимбалюк, О.В. Грачова) можемо визначити специфічні цілі організації системи заходів управління ризиками системи вищої освіти:

– ефективність: досягнення даного принципу характеризується отриманням економічного ефекту від проведення таких операцій в розрізі мінімізації ризику системи вищої освіти. Зокрема, витрати на проведення превентивних заходів дозволять забезпечити захист від понесення значних витрат на його ліквідацію;

– встановлення рівня невизначеності: передбачає мінімізацію ризику системи вищої освіти до оптимального рівня, у разі, якщо його виникнення не може не відбутися;

– законність дій: мінімізація ризику та методи, які для цього застосовуються необхідно використовувати у межах правового поля.

Отже, залежно від специфічної природи ризику системи вищої освіти та методів їх мінімізації і забезпечення управління виникає пряма залежність мети системи управління ними. Хоча взаємозалежність між такими цілями складніша, за прості ієрархічні зв'язки. Тому, з метою забезпечення управління ризиком системи вищої освіти слід дотримуватися таких вимог:

– необхідно розмістити цілі управління безпекою у сфері ВНЗ залежно від пріоритету та їх важливості і визначити, яким чином вони впливатимуть на діяльність держави та суб'єктів господарювання;

– оцінка потреби в фінансових ресурсах для реалізації мети держави. Тобто реалізація одних поставлених перед державою цілей вимагає ряду заходів та ресурсів. Тому порядок управління ризиком системи вищої освіти повинна забезпечувати управління та мінімізацію ризиків із врахуванням потреби у фінансових ресурсах;

– необхідно врахувати факт, що при досягненні одних цілей можна забезпечити реалізацію або навпаки пригальмувати досягнення інших цілей держави та суб'єктів господарювання. Тобто слід сприяти оптимізації ефективності усієї управлінської системи з метою мінімізації наслідків впливу ризиків.

Отже, мету організації системи управління для мінімізації ризиків характеризують обґрунтовані цілі. Вони взаємопов'язані із специфікою ризику системи вищої освіти та методами його оптимізації та мінімізації.

Мета встановлення ймовірних ризиків економічної системи вищої освіти є важливою характеристикою системи управління ризиками, оскільки саме

завдяки такому аналізу держава зможе забезпечити собі безпеку та бути готовою до реалізації того чи іншого ризику.

Дослідження підходів щодо створення механізму або порядку управління станом економічної безпеки показали зацікавленість науковців у забезпеченні реалізації стану безпеки на макrorівні або на рівні окремого ВНЗ.

Зокрема, єдністю наукових підходів характеризуються погляди таких дослідників: О. Бахматюка [1, с. 10], С. Васильчака [3, с. 315], І.О. Цимбалюк [13], Б.В. Воронцова [6], які зазначають, що механізм реалізації економічної безпеки на регіональному рівні повинен характеризуватися наступними особливостями: включати до своєї складової діяльність ВНЗ усіх рівнів; зосереджуватися на переважаючій координації інтересів усіх учасників безпеки з особливим врахуванням інтересів держави; розглядатися як пов'язаний процес (що постійно повторюється) формування та використання фінансових ресурсів ВНЗ; виступати динамічною системою економічних взаємовідносин, які вимагають постійних коригувань; передбачати у своєму складі елементи керованих і некерованих ризиків, із формами та суб'єктивними складовими, що створює систему складних діалектичних зв'язків із значним колом фактів та процесів економічного життя; напрями розвитку механізму безпеки зумовлені економічними закономірностями за кожним етапом розвитку; функціонування механізму фінансового забезпечення економічної безпеки з урахуванням вимог суспільних законів забезпечить формування доцільного та ефективного співвідношення між доходами та витратами та сприятиме зростанню економічного ефекту від здійснення господарської діяльності.

У великому різноманітті методів управління ризиками можна виділити процес управління ризиками, який включає в себе етапи, в основі яких лежить система сучасного ризик-менеджменту, скоригована з урахуванням специфіки ризиків у сфері діяльності ВНЗ (рис. 2).

Охарактеризувавши суть, позитивні та негативні моменти використання методів управління ризиками системи вищої освіти окреслено і обґрунтовано способи оптимізації ризиків та управління наслідками реалізації діяльності ВНЗ в системі державного управління (рис. 3).

Таким чином, управління ризиками у сфері вищої освіти є основним механізмом забезпечення економічної безпеки, яке не гарантує повної ліквідації ризиків в системі господарських відносин, але дозволяють знизити ймовірність настання несприятливих наслідків для ВНЗ. Початковим етапом управління економічним ризиком системи вищої освіти є розробка стратегічних і тактичних планів політики держави у сфері освіти. Потім оцінюються існуючі ризики для кожного виду діяльності, розробляються прогнози розвитку подій і плани ліквідації наслідків. За результатами контролю здійснюється коригування системи управління ризиками й прийняття рішень.

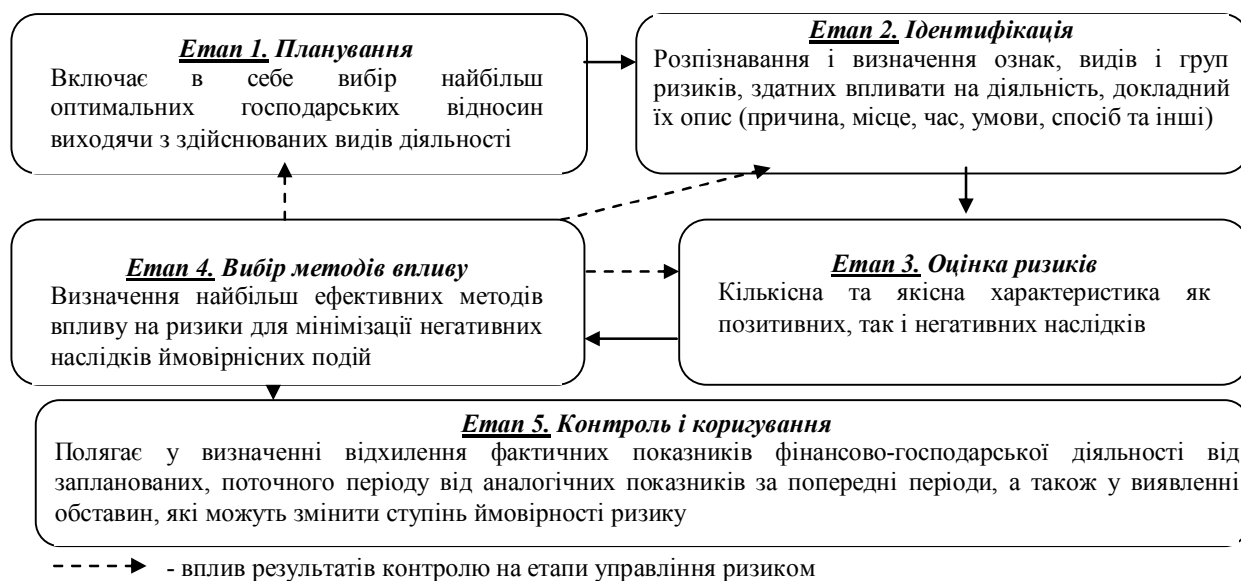

Рис. 2. Етапи управління ризиками системи вищої освіти

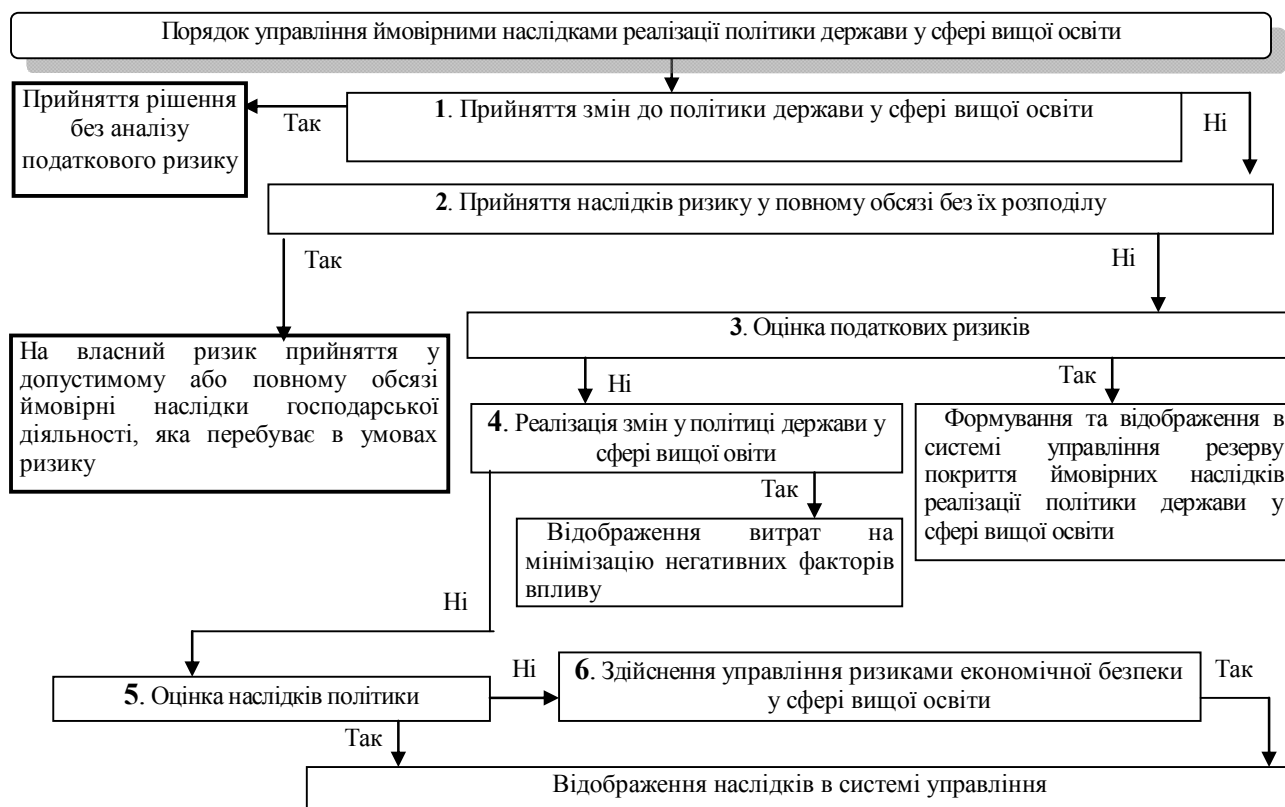

Рис. 3. Порядок управління ймовірними наслідками реалізації політики держави у сфері освіти, що здійснюються в умовах ризику в системі управління

Методи управління ризиками залежать від того, чи переслідується мета забезпечення стратегічної ефективності економічної безпеки в довгостроковому

періоді соціально-економічного розвитку або спрямовані на вирішення короткострокових завдань і конкретних проблем певного економічного етапу фінансово-господарської діяльності. Ці методи дуже різноманітні, однак вони базуються на єдиних засадах і принципах. Економічні ризики постійно поповнюються і змінюються залежно від навколишнього середовища, з'являються нові види ризиків, що ставить перед економістами нові завдання дослідження теорії і практики економічного розвитку, і є важливим напрямком розвитку теорії економічної безпеки.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Характеристика наведеного порядку полягає в аналізі альтернативних варіантів реалізації рішення щодо політики держави у сфері освіти. Обґрунтовуючи можливості прийняття рішень про формування змін держава розглядає три можливі варіанти, зокрема: 1) ухвалення змін до політики держави у сфері освіти без аналізу ризику системи вищої освіти; 2) уникнення ймовірних негативних наслідків через відмову від здійснення змін до політики держави у сфері освіти; 3) прийняття рішення про аналіз з урахуванням показників, що характеризують економічну безпеку держави. При оцінці стану економічної безпеки оцінюються наслідки впливу ризику системи вищої освіти та приймається рішення щодо мінімізації їх впливу, які відображаються в системі управління.

Такий порядок управління дозволив оцінити ступінь ризикованості, а також правильно сформулювати цільові установки, необхідні для ліквідації факторів негативного впливу на податкову безпеку.

Література

1. Бахматюк О. Регіональна інвестиційна безпека аграрного сектора в системі взаємодії з іншими явищами та процесами / О. Бахматюк // Схід. – 2013. – № 5. – С. 10–13.
2. Бернстайн П. Против богов: Укрощение риска / П. Бернстайн; Пер. с англ. – М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2000. – 400 с.
3. Васильчак С. В. Інвестиційна безпека Львівського регіону / С. В. Васильчак, О. Р. Жидяк // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. Ґжицького. – 2014. – Т. 16, № 1 (1). – С. 315–325.
4. Вигівська І. М. Підприємницькі ризики як особливий вид фактів господарської діяльності / І. М. Вигівська // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. – Вип. 2 (14). – Житомир: ЖДТУ, 2009. – С. 31–45.
5. Волков И. Вероятностные методы анализа рисков / И. Волков, М. Грачева [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.cfin.ru/finanalysis/invest>.

6. Воронцов Б. В. Налоговая безопасность государства и экономических систем [Электронный ресурс] / Б. В. Воронцов. – Режим доступа: <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=2199>.
7. Денисенко М. П. Економічна безпека вищих навчальних закладів з урахуванням тенденцій ринку праці / М. П. Денисенко, С. В. Бреус // Економіка праці та проблеми зайнятості. – 2016. – № 2. – С. 17–22.
8. Донець Л. І. Економічні ризики та методи їх вимірювання: Навч. посібник / Л. І. Донець. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 312 с.
9. Кузьмин В. Новое дело – повышенный риск / В. Кузьмин, А. Губенко // Риск. – 2000. – № 3–4. – С. 14.
10. Мартинюк В. П. Економічна безпека вищих навчальних закладів в Україні: передумови оцінювання / В. П. Мартинюк // Економіка Менеджмент Підприємництво. – 2013. – № 25 (II). – С. 193–198.
11. Советова Е. А. Сущность риска как экономической категории / Е. А. Советова // Бізнес-Інформ. – 2012. – № 3. – С. 12–16.
12. Стеців І. С. Економічна безпека ВНЗ: сутність та особливості планування / І. С. Стеців // Вісник Національного університету «Львівська Політехніка». – 2010. – С. 218–222.
13. Цимбалюк І. О. Податкова безпека в системі фінансової безпеки держави [Електронний ресурс] / І. О. Цимбалюк. – Режим доступа: <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/2901/1/podatkovabez.pdf>.
14. Чернова Г. В. Управление рисками: Учебное пособие / Г. В. Чернова, А. А. Кудрявцев. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2003. – 160 с.